НАРОДНИ БРОЈ 12.

„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.

За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки кут.
За „Препоручено“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица

НЕПЛАЋЕНИ ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 43. У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 20. МАРТА 1898. ГОДИНА XXXIII.

Пашићева изјава.

Нема сумње, једна између најопаснијих рана, које подгризају здраву снагу краљевине Србије, јесте и ова. Кад год је која политичка странка желела да омете другу и да је за што дуже време онемогући, она је своме противнику гледала да натовари на леђа антидинастичност. А тим самим плашила је и владаоца, указујући му на унутарњег непријатеља престола и позивала га да с њоме заједно ради противу дотичне странке.

Такав начин само је био од штете колико по правилан развитак парламентарних прилика толико и по сам народни унутарњи живот и по сами престол. Углед земље с поља и изнутра све се више губио што су се трзавице у томе смислу више дешавале, а оне су се од 1869 год. на жалост дешавале једнако. Изузимајући радикалне странке, која имађаше за собом сав народ, а која се није још упрљала таквим покушајима, обе противничке странке употребљавале су врло често ово плашило, па су врло често и успевале да заведу Двор. Али либерална странка и у овоме предњачи. Сетимо се само владавина Ристић — Радивојевих, које угушаваху сваку слободнију мисао, с кесама испуњеним песком и т. д. па ћемо се уверити да ни једна странка није толико осакатила углед престола него ли либерална, која је најзад цео народ српски огласила као непријатеља династије а саму себе као још једног јединог верног чувара имена Обреновићева.

Али врхунац оваковом непатриотскоме раду постигла је либерална странка данас. Њој је већ и то постало мало да једну читаву странку, која сачињава пет шестина српскога народа оцрни у лицу њезиногa вође само као издајника династије. Она је оптужује и као издајника васцелога Српства, а то је већ тако крупна и тешка оптужба, да за тако издајство нема више ни казне, која би била довољно оштра да се оптужени казни.

И није шале кад лист једне читаве странке, „Српска Застава“, ставља на вођу радикалне странке оваково питање: „Је ли истина да је он у своје време писао у Русији, да је Маћедонија изгубљена за Бугарску ако у Србији остану Обреновићи?“

Ми смо са запетошћу очекивали Пашићев одговор не зато што смо и сами сумњали у што. Ми смо израније још имали прилике да сличну, нешто блажију клевету, чујемо и из самих уста вође напредне странке, али смо ипак у толико зебли што смо били уверени, да је у оваковим незгодним приликама врло тешко подесити тон како да се одговори на ове клевете.

Али ено Пашић је одговорио у „Одјеку“, а његов одговор тако је јасан и опредељен, да влада, којој је било у интересу да се Пашић оклевета, није знала шта да ради друге, него да узапти тај број. А то је још један доказ више да је Пашић потпуно сатро клеветнике, јер да то није било, влада не само да не би овај број узапћивала, него би помогла да се што многобројније растури те да се види како се вођа радикалне странке није умео оправдати.

Ми из те изјаве вадимо што непосредно говори о ствари:

У „Српској Застави“ један од њих завапио је до неба и пита; како се може трпети на челу странке човек, који је, док је био у емиграцији, „радио противу династије Обреновића само за то да осигура Бугарима Македонију!“ А да је доиста на томе радио, он „има црно на бело“, он има у рукама „меморандум“, који је Пашић упутио једној личности у Петроград и у коме, пледирајући противу династије, стоји изриком још ово казано: „Да је Македонија пропала за Бугарску ако Обреновићи остану у Србији“.

Ради утехе аутора онога чланка у „Српској Застави“, који но свој прилици спада у ред оних патриота, којима ни длака с главе није фалила за све време, док се Србија преметала као жива риба на жару, и ради утехе и осталих забринутих патриота, који су се јавили у „Малим Новинама“ и „Јутарњем Листу“, српских пријатеља, који су им притекли у помоћ у „Слободној Преси“ и „Пестер Лојду“, и који су јако ожалошћени, што сам их оставио тако дуго да чекају на мој одговор, имам да изјавим ово:

Ни у једном моме писму, па ма како ја раздражен био, кад сам га писао, не може да стоји као што „Српска Застава“ тврди: „Да је Македонија пропала за Бугарску ако Обреновићи остану у Србији“*.

Шта сам ја радио, док сам био у емиграцији, то је познато и краљу Милану и српској публици, која је догађаје пратила, и преко свега, у интересу напретка отаџбине и спокојства у њој, бачена је копрена заборава, као да није ништа ни било. Од тог времена па до данашњега дана ја сам лојалан грађанин и веран поданик Његовог Величанства краља Александра.

Шта сам о Македонији мислио и писао, то се из многобројне моје кореспоненције из тога времена може уверити сваки, коме је до истине стало: да сам био противу краља Милана поглавито с тога, што сам страховао да ће Стара Србија и српске земље у Македонији и ван ове пропасти, ако се и даље буде ишло оним путем, којим се пошло и по несрећи до Сливнице и абдикације дошло.

А као доказ да нисам могао написати оне речи, које „Српска Застава“ цитира, неки послужи и ово писмо, из Бугарске писано, које сам из Калафата послао краљу Милану у Ниш, и које у питању о спољној политици од речи до речи гласи овако:

Краљу!

„Дужност и љубав ка отаџбини гоне ме да Вам у име моје и мојих другова напишем неколико реди“.

По нашем уверењу није било нити ће скоро бити као сада тако повољних прилика да краљевина Србија присаједини себи Стару Србију и српске земље у Маћедонији, и тим удари камен темељац првенству српскога народа међу народима на балканском Полуострву. Уверивши се да је краљ предузео кораке да се том згодном приликом користи, изјављујемо Му, да ћемо не само обуставити сву радњу, која је смерала на наш повратак и ослобођење народа од унутрашње тираније, већ ћемо се по могућству старати да чинимо помоћи, колико нам положај дозвољавао буде.

„У Видину 19. септембра 1885. год.“

„У име моје и мојих другова

Ник. П. Пашић“.

Из овога писма види се јасно каквим сам идејама одушевљавао и осећањима носио, кад сам тешким и незаслужним бременом изгнанства и смртне казне оптерећен био, а што нерадо прихватам говор о догађајима из тога времена, то је само за то, да не позлеђујем ране наше међусобне борбе, преко које је копрена амнестије бачена, а сада у овом времену поглавито и за то, што осећам да би непријатељима српског племена, који бацају семе раздора, веома повољна била препирка о тим догађајима, држећи да тиме могу одвући пажњу српске публике са текућих догађаја. Ако пак кад год настане повољније време, да се о тим догађајима са гледишта историског, а без повреде српских интереса, може говорити, онда ћу стајати далеко више на расположењу онима, који се буду интересовали тим догађајима. За сад нека ме извине и патриоте око „Српске Заставе“, „Малих Новина“, „Јутрњег Листа“ и новосадског „Браника“, и пријатељи српског племена око „Пестер Лојда“ и „Наје Фраје Пресе“.

Ник. П. Пашић.

Као што видимо ни овај атентат на радикалну странку није упалио. Али то сад није све. Ко иоле води рачуна о земљи ваља да се запита, куда то све води и где ће се зауставити? Либерална странка само зато да би се дочепала што пре власти баца најстраховитије клевете на прваке друге странке, а што је најзначајније њојзи помаже у таковоме клеветању и лице, које би куд камо боље радило у интересу своме, да једном за свагда стане на пут таковим сплеткама.

„Српска Застава“ је отворено казала: да има „црно на бело“ о Пашићевоме издајству, а Пашић је сада позива да то „црно на бело“ изнесе пред свет. Хоће ли либерали изнети то „црно на бело“ и ако не изнесу какво име треба да понесу за овако ниску клевету, која не прља само уредништво тога листа него и целу либералну странку? **Свинкс.**

* Овлашћујем „Српску Заставу“ да може показати и оштампати поменуто писмо.

Нови Сад, 19 марта.

И то ће остати некажњено. Кад год вам је воља можете се уверити како се са српским именом и српским народом у заједничкој отаџбини несрпска штампа понаша. Међу нашим законима налази се један закон, који говори о „дражењу народности“ и наређује строгу казну противу оних који би покушали да у Угарској краљевини такво дражење изведу. Али не мислите да ће се казнити и они који драже на пр. противу српске народности, јер иначе како би се могло разумети, да наша полиција још није ни узаптила нити је почела икакво трагање за онима који су написали и штампали један нечувено опори памфлет на мађарскоме језику, намењен Србима.

Чивутски чланови новосадске болничке трговачке омладине, штампали су пре неки дан један проглас, наперен противу српских чланова те задруге, који носи овакав наслов: „С вама, на чему вас, ако хоћете без вас, шта више противу вас, ако устреба.“ И у томе памфлету стоји од речи до речи написано мађарским језиком ово:

„Позната је биљка српски корен. Била је а и данас постоји једна државна наредба, која налаже оштинским управама да је са целог хатарског простора треба истребити, јер се ово зло горостасно развија и упропашћује корисне биљке. Управе чине своју дужност и требе је, пустоше, али противу тога не могу ништа чинити, што јој ветар преноси семе и што где у овој доброј мађарској земљи ухвати корен, у којој између многог доброг и рђаво рађа.“ и т. д.

И наша полиција ћути на ово Она допушта да се усред Новога Сада штампа на мађарскоме језику један такав напад на српско име, па шта више не устаје ни противу тврђења да постоји државна наредба да се са целога земљи та српски народ или како се вели: „Српски корен“

ПОДЛИСТАК

СРБИЈА И ЦРНА ГОРА.

Две рођене сетре, две слободне државе једне крви, једнога језика и једнога народа, једнаке по свему па и по светлом оружју, којим су се нуних пет стотина година одупирале крвавој сили Турској или као слободни витези кршевите Црне Горе или као шумадијски хајдуци, ето, то су Србија и Црна Гора.

И та два рођена брата, којима је сама судбина наменила да један уз другога стану на Косовско поприште, да заједнички избављају заробљено Српство или мушки и храбро падну, сада се искоса погледају, сумњају један у другога и један другоме подмећу зле намере и зло срце.

А било је дана тако светлих, српских дана, када су сви Срби гледали у ове две братске и сложне државе као праве носиоце косовскога аманета.

Али сада није тако. Нама је свима познато каква се зађевица догађа између београдског и цетињског двора. Наши и страни листови од дан до дан доносе по што шта, што радује српскога непријатеља а жалости српско срце, а што је најстрашније у самом српскоме народу нашло се људи, нашло се гласила, у којима се сад више и више распирује ова жеравица, којој је намењено да букне у пламен и прождере љубав и слогу Српску, што је Обреновићи, Милош, Михаило и Александар, и Петровићи: Свети Петар, митроносни песник Петар, Данило и Никола сејаху.

Ко је тај зао дух, што мути и измеће српска срца, знаће сваки ко је ијоле пратио овај братски расцеп, али можда незна сваки да кућа Петровића и кућа Обреновића нису увек тако стајале.

Зато ћемо сад изнети овде некоја писма црногорског митрополита Петра Петровића Његуша или Светога Петра и кнеза Милоша. То што доносимо ниже вадимо из књиге: „Финансије и Установе обновљене Србије до 1842 г.“ што ју је написао Мита Петровић Из овога ће се најбоље видети и како би ваљало да буде и сада.

Ево шта се тамо вели, у глави II. под насловом: „Држање Црне Горе.“

*

У то време, кад се решавало о слободи и срећи народа у Србији, у Црној Гори владао је Митрополит Петар Петровић Негош, прозвани свети Петар, који се врло много интересовао за ослобођење Србије, и непрекидно одржавао братске везе са Србијом, дописујући се с кнезом Милошем. Тако 20. априла 1830 год. Митрополит Петар послао је кнезу Милошу својеручно писмо, које гласи:

Свјетли државни Књаже Милошу.
Господару Високомилостиви.

Незнајући како се сад развија ток решења судби љубезне Србије, решио сам се ја нарочно послати к Вам извјестнога Вашој Свјетлости игумана Мојсеја човека поштењем мени добро познатога да Вам моје поздраве и високопоштовање засвједочи, и да ми истинито извешће донесе желећи ја више од свега на свету обрадован бити обновом и утврђењем драге власти и слободе Српске, коју да свеблаги Бог распространи и утврди до трајања света.

Ја сам и ово поменутом игуману наредио, ако послани од мене пр шле године у Русију војвода наш Матеј Вучићевић не буде у Крагујевцу дошао, да причека докле дође. Јер он по датом му поверењу неминовно има јавити све што скорије Вашој Светости, њега Вам усрдно препоручујем уверавајући Свјетлу особу Вашу да је то младић благородних својстава отмено украшен и к општему благу своје Нације душевно одан по томе се и надам да неће бити лишен високе милости Ваше, у коју и себе и овај бједни народ препоручујем имајући и дику са најдубљим високопоштовањем и савршеном преданости називати се. Ваше Свјетлости Милостива Господара и благотворитеља Отечества.

Цетиње априла 20-ог дња 1830 год.

Одани слуга и усрдни богомољац
Ч. М. Петар Петровић

А после три месеца митрополит је послао кнезу Милошу друго писмо ове садржине:

Свјетли Богом изабрани Књаже и Господару Сербски Милошу.

Не могу ја достојно зблагодарит Вашој Светлости за добро расположење Ваше к мени и к овому сиромашному Народу, и за Високе милости Ваше, које сте показати изволели Војводи нашему Господину Матвеју Вучичевићу, и духовнику Мојсеју, но Бог неће оставити доброчинства Ваша на овоме и ономе свету не награђена.

Користећи се дакле таквим добро расположењем Вашим ја Вас усрдно молим, да поверујете у све оно, што би горе поменути Војвода по моме њему поклоњеном поверењу имао чест и срећу с Вами словом или писмом говорити.

Ја у извесним стварима Вашој свјетлости поново шиљем тамо верног и усрдног за извесно мени духовника Мојсеа, који Вашу Светлост опширно известити може о свему, што се тиче овога краја, а особито, како овога љета неима на овој страни никаква житнога плода ни траве, и како Херцеговачки Турци, под началством Мухамед бега сина Сулејман Паше Скопјака, кољу, робе, пале и муче јадну и жалосну браћу нашу по Херцеговини, не пропустите Милостиви Господару о свему ме известити што сљедује и будите уверени да сам са најдубљим високо поштовањем и вечно остајем Ваше Свјетлости.

Цетиње јунија 23-ог дња 1300-ог года.

Покорњејши слуга и богомољац
Митрополит Черногорски
Петар Петровић Негош

треби. Не доказује ли се баш тиме да у истини и постоји таква „државна наредба.“

Жалосна је то појава кад се у једној вароши сме без икакове казне и прекора да напада онако, читава једна народност и кад та народност у својој рођеној земљи нема ни толико права да се јавним начином заштити од такових напада. А да је нешто такав памфлет изашао на српском језику и противу које несрпске народности, шта би онда било.“

Ми бележимо ову жалосну појаву а надамо се да ће је сви патријотски листови наше отаџбине бар прибележити ако не мисле и више што проговорити.

*

Велико изненађење изазвала је пресуда поротнога суда у Ђуру, који је Јулија Ертла ослободио од тужбе због увреде части бана Хедерварија. Ствар се наиме састоји у овом: Јулије Ертл био је закупник свију банових добара у Ђуру, лане је издао две брошире, у којима је жестоко нападао бана због преваре јер му није изнео право стање тих добара, и тиме га сасвим упропастио. Да је по бана пресуда ђурског поротног суда врло неповољна, то је сваком јасно, али најинтересантније је у тој ствари ово: Да је Ертл тушио бана суду, он би по данашњем закону изгубио процес, јер би му се отворено казало, по закону немаш ништа да тражиш, јер био добро отворити очи, пре него што си то добро под закуп узео, а власник није дужан да ти октрије мане свога добра. Но не тако порота. Јавно мнење већ се од прилично дугог времена бори, да се ти закони промену у том смислу наиме: да је власник дужан истинито изнети право стање свога добра, дакле, како врлине тако и мање његове, у противном случају подлежи казни У томе смислу су судили још стари Римљани, јер у њиховом закону у 12 табли, изрично је било то наведено и било је много случајева да се у том смислу и судило.

Најновија ова пресуда ђурске пороте као и борба јавнога мњења у том смислу сведоче нам јасно, да би требало те римске законе у наше правосудство применити

Политичке вести.

Угарска. У среду је одржана последња главна седница заступничке куће пред ускршње празнике. На дневном реду били су одговори на интерпелације.

Управа марине тражи да јој се издаду 45 до 50 милијуна за грађење ратних лађа. План градње као и одлучно утаначење горње своте мора прво одобрити седница заједничког министарства, која ће се идуће недеље састати и расправљати о томе питању.

Аустрија. У седници царевинског већа саветовало се о томе, како, да се ублажи данашње сиромашно и јадно стање, а тек ће се онда прећи на расправљање владине изјаве. Како су многи говорници пријављени, и како ће говор министра финансија доста времена одузети, то ће расправа против обтужбе бившега министра председника тек после ускрса отпочети.

Турска. Апелацијони суд у Скопљу расматрајући дело убијства и Кјазиму осудио је једнога Бугарина на смрт а њих 11 Бугара на петнајестогодишњу тамницу, а осталим окривљеницима конфисковао је имања. Што се тиче оптужбе о тајним скровиштима оружја започело је истлеђење противу 34 лица у Скопљу и Куманову.

— Ако је поуздано што „Standard“ јавља Турци су спремни да се повуку из Тесалије. Маршал Едхем-паша, главнокомандујући турске војске, издао је наредбу војсци да буде спремна те да у току априла напусти Тесалију.

— Међу Русијом и Турском опет су почети преговори, о отплати турске ратне одштете Русији.

Порта тражи на основу извештаја истражне комисије да се свргне бугарски скопљански владика Синесије. Екзархат је одбио ово тражење као неосновано.

Царском иradом дозвољено је да се купе 1250 руских и толико угарских коња.

Русија. „Петроградске Вједомости“ доносе разговор турскога комесара на Криту, Џевад Паше са руским адмиралом Стридловим, о наименовању грчкога краљевића Ђорђа за критског управника. Џевад паша изнео је руском адмиралу опасности које би изазвало наименовање грчкога краљевића међу мусломанским становништвом критским. Адмирал је одговорио Џевад паши да то није истина, јер су многи турски бегови њему самом признали, да би једино наименовање краљевића Ђорђа могло повратити ред и мир на Криту.

— До данас су руски добровољачки бродови превели у источну Азију 20.000 војника.

Црна Гора. Француска влада позвала је и Црну Гору да се прими суделовања на светској изложби у Паризу 1900. г. Црногорска влада одазвала се овоме позиву, с уверењем да ово суделовање може имати великог успеха за црногорске производе на европским пијацама.

И тако ово ће бити први случај, да се и Црна Гора појави на светској изложби.

Крит. Русија, Фрунцуска и Енглеска сагласиле су се да принца Ђорђа поставе за гувернера Крита, па макар то било и без Портина пристанка.

Француска. 2000 људи из војске Саморије опсели су на копну француски гарнизон који је показао јуначки отпор. Гарнизон је изгубио три човека и 11 рањених. Колона мајора Кордеља ослободила је гарнизон после неколико победничких напада.

— „Фигаро“ доноси одговор председника сев. американски држава Мак-Кинлеа, једном француском новинару: „Ви појмите да Вам ја о Куби ништа не могу рећи. Али ја вам искрено саопштавам, да ја сматрам рат за бич, који је недостојан за напредак данашњег века а и штетљив како за победиоца, тако и за побеђеногa. Све ћу учинити, само да рат спречим.

Енглеска. Седа старина Гледстон налази се у све очајнијем положају. Болест невроза, што је трпи у носној кости развија се тако јако да седи државник већ није у стању издржати је и врло често жели да што пре умре, само да не трпи више. Да је нешто млађи болесна би се кост могла извадити, али код оволике старости не смеју лекари да се упусте у операцију.

— Како јављају у енглеским листовима добиле су француске пушко-ливнице наредбу од њихове владе да буду спремне за ливење пушака новог модела. На ту сврху утрошиће се 200 милијуна франака.

— Из Пекинга јављају да је изјава Мак-Кинлеа наишла на велике непријатеље и у једном и другом дому конгреса, који пошто по то хоће да изазове рат. Ово огорчење спречило је председника да изнесе пред конгрес свој мирољубиви извештај о Куби, и с тога је ту ствар одгодио.

— Енглески секретар парламента држао је говор, у коме је нагласио, како Русији не може ни једна људска сила стати на пут, да не уђе у Манџурску; па за то не треба ни Енглеску да је срамота што она није могла Русију спречити, јер би иначе морала загазити у рат са Русијом. Енглеска није тиме у Кини ни онако ништа изгубила. (?)

Немачка. Сви листови без разлике говоре о усвојењу закона о флоти и наглашују, да је ово врло важан догађај, који ће у унутрашњој политици Немачке велике промене изазвати.

Америка. Ма да је рат између америчких уједињених држава и Шпаније на самоме прагу и неизбежан, што ми судимо по нагломе оружању америчке флоте, ипак Мак-Кинлеј, председник републике, који се ни сада не уздржава да изјављује како му је рат одвратан, и сада вели да није још позно доћи до мирнога споразума. На име, он се обратио конгресу с посланицом, која се односи на стање кубанских насељења, која не ратују и тражи пола милијуна долара да се овима што пре помогне. У исто време саветује Шпанију да се побрине о својим земљацима, који су на Куби у великој невољи, те да учини крај ратовања са Кубом давши овој потпуно задовољење. Само у таком случају, ако Шпанија не прими овај савет, уједињене ће се државе из човекољубља силом умешати у рат.

А докле овако Мак-Кинлеј тражи начина да обрати пажњу Шпањолцима на што скорији прекид рата, у француској палати барон Хрусе, критикујући француску политику на Нигру и у Китају, а дотичући се том приликом и могућег рата између Шпаније и Америке, не може да остане равнодушан према шпањолско-америчкоме раздору и као што вели: „Чудовиштноме походу англо-саксонске расе на Латинску“. Барон вели, да се француска мора обратити обема државама и посредовати за мир.

Северна Америка. Многи заступници у конгресу траже да влада сев. амер. држава пошаље своју војску и помогне јадним становницима Кубе, да добију своју независну самосталност. ма северна Америка и заратила са Шпанском.

По најновијим вестима Шпанија је предложила примирје на Куби, али Мак-Кинлеј је поставио друге услове, на које канда неће Шпанија пристати.

ДОПИСИ.

Сарајево 1. марта 1898. Како се у опће поступа са српским школама и учитељима; каквијех се срестава лађају наши силници, да оборе и позатварају српске школе, не обзирући се какву слику о себи дају, колико се неправде чине Србима, ма које вјере, а специјално Србима православним, изнијећемо у низу чланака у најкраћем року, а сада приказујемо једну од многих неправда на средњем заводу, замаљској гимназији. Већ је година дана како у овдашњој гимназији постоји црквени пјевачки хор католички, који сваким даном, како чујем, напредује. За ово сазнадох тек неки дан од једног гимназисте, али не поимах, како да католици имају такви хор, кад га православни, којијех има два пут више, те за које је исто тако потребан, као и за католике, никако немају.

На моје питање, да ли су православни мислили и да ли су се у опће икада заузимали, да оснују свој хор, одговори ми исти ђак по прилици ово: Нијесмо само једном него за ове задње три, четири године много и много пута ишли директору и молили га да би нам то дозволио, што би требао и сам да учини, ако му је и мало стало до образовања својих ученика. Сваки пут нас је директор одбио, говорећи да у гимназији не смије никакав хор бити. Док католици нијесу имали свога хора, ни ми не могосмо одрешито то захтјевати, али кад га католици добише, пођосмо ваљда пети пут, да још једном куцнемо на вратима директору. Сад већ није био одговор, да не смије постојати хор, али се нађе одмах друга запрека: „Влада је, рече нам, наредила да се само катихете брину за црквено пјевање својијех ђака“. За чудо нам је како та наредба вриједи за гимназију, кад је од владе наредба, а за препарандију већ не вриједи. Одмах смо били на чисто, шта се хоће с тим. Нама православнијем управо је сад не могуће основати хор, будући да се влада побринула да нам нађе неноталног катихету. Још је значајно било у директорову говору, што нам је више пута прикричијо, да не смијемо пјевати никакве народне пјесме, ако би се и установио какав хор. А сад шта видимо: Католици пјевају чак и маршеве као онај Зринско-Франкопански, те су лотле забасали, да је њихов катихета Одић звао и нас православне, да с њима заједно пјевамо. Чему је управ ово изазивање са стране њихова катихете! Ваљда хоће, да поврате годину 96/7.*

Овај им пут то не пође за руком, јер и то претрписмо, пошто смо знали, да би краћијех рукава изашли. А сад онај исти директор на примједбу одговора: „Ја католичком катихету не могу забранити, да он своје ђаке не учи пјевати“. Колика иронија?! Лани је нама више пута нагласио, док није ни било никаква хора, нити изгледа да ће га бити, да се никако не смијемо бавити народним пјесмама, а ове године каже ето, да то католицима не може забранити. Оно што проваславни не смију, то се католицима не може забранити Колико опрека?! Не говорим ово с тога, што завидим католицима, да су им то дозволили него се само жалим на протежирање једних, а забацивање других, што у пуном јеку влада у гимназији.

На ово немам никаква коментера, кад је сам све рекао, само сажаљевам нашу гимназијску младеж да је у таким приликама, да јој уза сву вољу сметају њезином напретку, ради чега је и дошла у школу, а сметају јој управо они, који су позвани да јој што више користе. Али, за Калајеве владавине није ни то чудо!

Сарајлија.

* Те је године до 20 ђака православних, само из више гимназије, због „политичких дражења и агитација“ истјерано или ради неправде иступило само.

Вести из места и са стране.

Школски савет одржао је 13. (25) о. м. своју седницу. Како давно није било седнице, то је било много ствари за решавање, које су већим делом и решене. На жалост дошло се у овој седници до уверења, да је криликалан фонд сасвим већ исцрпен, те да се из њега на просветне цели ништа дати више не може. Донето је уједно решење, да је састав новоизабраног епарх. школ. одбора бачког незаконит, и поднеће га саборском одбору, из разлога што у одбор треба да уђу само два учитеља (?!) а сада их има више (јер се и наставници више девојачке школе имају у ове уврстити.) — Прочитан је поднесак епар. шк. одб. темишварског, у коме се више мокринских Срба назарена обраћају нашим автономним властима, да се ове заузму за њихову децу, те да ова у комуналној школи не уче римокатолички катихизис, изјављујући да радо пристају, да им деца иду у српску цркву и уче наше молитве и народне обичаје, само не тајне крштења и причешћа. Узети су на знање извештаји будимског и пакрачког епар. шк. одбора. Заменику епарх. школ. референта, наређено је да до 1. маја поднесе извештај о школама у тамошњем школском округу. — Правила за полагање практичног испита о учитељској способности на препарандијама у Пакрацу и Горњем Карловцу, послата су наставницима истих завода, да о томе поднесу своје мислење. Наређено је заменику гл. школ. референта да изради нове обрасце за подношење школских извештаја. Издато је више учитељских декрета. Решено је и других мањих ствари и многе приватне молбе.

Управни одбор „Матице Српске“ држао је 17. (29.) марта о. г. ванредну седницу, у којој је председавао А. Хаџић, председник друштвени. У тој је седници решавано више ствари, од којих спомињемо: Како је Матица јавила бечејском суду, да се не може примити легата пок. Јосифа Стојковића (о ком је већ било речи у новинама), тражи сад тај суд наследнике. — Фискал друштвени, др. Илија Вучетић, јавља, да је свршена парница А. Романа против фонда Марије Трандафилке и да је Матица ту парницу добила. — На место Жарка Радонића, који је изабран за професора српске православне богословије у Рељеву у Босни, бира се за вирилног заступника фонда Симе Ђорђевића у Молу, Слободан Матић. — Решено је, да се земља фонда Марије Трандафилке поново премери, парцелира и тако на ситније парцеле изда под аренду. — Покушаће се, да се Матица са патронатом српске велике гимназије карловачке споразуме у ствари фонда Димитрија и Атанасије Коларовића. — Још је решено, да се неке земље у Срему издаду под аренду а неки део и прода.

„Narodna Misao“ доноси жалосну вест о глади у Славонији, у којој између осталога вели: Народ је у тим крајевима пао у потпуну резигнацију, а државна власт и наши богатији друштвени кругови навикли се гледати на то зло, као на сасвим природну и разумљиву посљедицу природних недаћа и народне нерадиности, те се нијесу ни упирали, да се злу помогне. Но ево сада јавља се глад и у оним крајевима, који су се у нас славили са своје плодности, на које смо гледали као на нашу житницу, јавља се глад у Славонији са свим својим ужасним посљедицама, јер је како сазнајемо, много појединаца поумирало од глади, док остали продају и посљедњу своју имовину, да глад утишају. Посуђује се новац да се за њега купи храна, продаје посљедњи комад теглеће марве, да се у храни поједе, продају се пешкири, мараме, постељина.

Величина простора појединих држава, у квадрат километру: Русија има 5,3000.000. Скандинавија 775.000, Аустро-Угарска 675.000, Немачка 540.000. Француска 535.000, Шпанија 500.000, Векика-Британија и Ирландска 315.000, Италија 285.000, Турска без прокрајних земаља 170.000, Румунија 130.000, Бугарска и Источна-Румелија 97.000, Португалска 90.000. Грчка 65.000, Србија 50.000, Швајцарска 41.000, Данска 38.000. Надерлавдска 33.000, Белгија 29.000, Црна Гора 9000, Луксенбург 2600, Андора 450, Лих тенштајн 159, Сан Марино 29, Монако 22 квадратни километара.

Кратке вести. Из Цариграда јављају да се у вилајетима Смирне, Брусе и Сиваса понављају трусови.

Најновије вести.

Шпанија и сев. Америка. Мак Кинлеи остаје при своме захтеву, да Шпанија одмах на Куби обустави свако непријатељство и да даде Куби независност. Не учини ли Шпанија то што пре, изнеће целу ствар пред конгрес. Сенатски одбор нашао је средство, помоћу кога ће приморати Мак Кинлеа на одлучан корак, поднеће сенату на потврду закључак да Куба мора добити слободу и да је за то нужна оружана помоћ сев. американских држава. Усвоји ли сенат ово, онда вреди то толико исто као да је рат објављен.

На свако писмо Митрополитово кнез је Милош одговарао и укратко извештавао га о државним пословима, како теку у Србији и докле се стигло. И кад је, у месецу октобру, Султан потписао хатишериф и берат, кнез је одмах известио Митрополита Петра Негоша и саопштио му, да је Султан признао Србију за вазалну државу са владаоцем на челу. Писмо кнежево од 12. новембра 1830 г. № 1824, упућено »Црногорском Владици Петру Петровићу Негушу у Цетиње,« гласи:

»Кад је дуовник В. В. код мене био, изразио ми је жељу Вашу неутолиму, да би ради били, дознати, кад и кака права получиће Народ Српски од Порте. Ја сам толико срећан, те сад могу отечествољубивој тој и искреној Вашој жељи удовлетворити.

»У очи Митрова дне вратио ми се из Цариграда секретар мој Димитрије Давидовић, кои је с прочим депутатима у истом престолном мјесту код Имп. Руске Мисије о испуненију наши променија настојавао, вратио се с известијем, да су прошенија она наша испуњена, и с копијама нужни на то Фермана, а при том и с сообшченијем, да је пред њега јошт Султански комисар Лебип Ефендија у Београду изишао, и да с собом носи и самији хатишериф, садржавајући права народна, и берат, давајући мени књажевско достоинство, насљедствено с оца на сина заједно са једном брилијантима од Султана украшеном кабаницом. — Исти комесар и приспјео је јуче у Бјеоград; и сад нам предстои држати торжествену скупштину на којој ће се народу оба она дјејанија, собственом Султановом руком подписана, прочитати, и мени кабаница она огрнути — Мало је јоште остало, што није довршено. Остало је опредјеленије границе, и од њи зависеће утврђеније данка у једној сумми. Будући да су границе, као и свуд на другом месту ствар оспорима то смо издјејствовали, те се Порта склонила, послати и реченог свог комесара ради омеђенија њина, а при том дозволити, да и руски комесар на тај исти конац дође, да буде и очевидцем и посредствеником међу нама и Портом у опредјеленије граница. За данак по том лако ћемо се погодити, ми нешто додати, а Порта нешто нопустити; и томе се надам, да ће се брзо свршити, особито, како је сад послаником Руским постао Г-н Аполинари Петровић Бутењев, човек и добротом анђео, и вјежествама превиспрен и љубавију и усрдијем и Србима тако пламтеђ као и сами што смо.

»Уважавајући Вашу помснуту жељу, прилажем, Вам и копију дјејанија вишеречени: и шиљући Вам такове, восклицавам: »Веселисја и Ти Старче Праведниј!« и копије ове нек Вам служе к успјеху, да је Отечество наше сад довољно срећно. Отношенија његова к Порти утврђена су. Јошт нам остаје и утврђеније једнаки закона и Устава и заведеније школа и просвјештенија, закони су списани, само чекам, да ij печатам: пак онда моћићу ја срадошћу желети сваку срећу Народу и отечественицима моим.«

ИЗ НАРОДНЕ ПРИВРЕДЕ.

О потреби удруживања виноградара.

Пре двадесет и девет година први пут је пронађена филоксера у Француској, а петнаест је година како је доказано да је има и у нашим виноградима, и за тих прошлих петнаест година она их је мање више сасвим упропастила: да ускоро, не ћемо имати питоме лозе, ако се благовремено не потрудимо да винограде обновимо на америчкој подлози.

Сви покушаји, који су чињени у Француској и другим државама, да се виногради подигнути домаћом лозом одбране од филоксере, и да се омогући подизање нових питомом лозом, остали се беауспешни и поред огромних новчаних жртава које су за то чињене. Данас је потпуно пречишћена и утврђена ствар, да се виногради могу успешно подизати и одржавати само на два начина: сађењем америчке лозе и калемљењем ове домаћом или сађењем домаће лозе у врло песковитоме земљишту.

Свакако се пак, из винограда, подигнутих на песковитоме зомљишту, могу добити само обична — столна — вина, а не онаква због каквих су наша вина била позната и на страни, и како ми имамо саразмерно мало песковитога земљишта, које би се могло засадити виновом лозом, излази да ћемо ми своје винограде моћи обновити само подизањем нових винограда на старим положајима а на америчкој подлози. А ово, опет, значи: да више не може бити ни говора о досадашњем начину сађења и неговања винограда.

У Француској је филоксера упропастила скоро све винограде, али, вредни Французи, својим знањем, трудом и издржљивошћу успели су да их поново подигну садећи америчку лозу и каламећи је својим домаћим сортама. У 1895. години добивено је у Француској, већином из нових винограда, толико вина колико за последњих четврдесет година није ни једне бербе добивено.

Подижући винограде на америчкој подлози, француски су виноградари, нарочито у извесним покрајинама, морали савлађивати врло велике тешкоће. Има их, међу њима, који су по три пута једно за другим, изнова садили своје винограде на истоме месту, јер им је лоза гинула убрзо, нарочито с тога, што им је земљиште имало више креча но што га је могла да поднесе она америчка лоза, коју су употребили за подлогу, и што су је, већ окаламљену, рђаво неговали. Али, због тих првих неуспеха француски виноградари нису одустали од подизања винограда на америчхој подлози, већ су започети посао са похвалном издржљивошћу продужили и даље, чинећи при томе и разне опите за изналажење оних америчких сорти,* које и на кречовитим земљиштима добро успевају и дуже трају. При самоме пак сађењу држали су се правила: да је боље једне године и мање лозе засадити, али да се земљиште добро припреми (дубоко прекопа — прериља) за насађивање и да се засађена лоза добро негује, него да се много а рђаво засади и негује

Благодарећи француском знању, вредноћи и издржљивости у раду при подизању нових винограда, ми данас знамо и коју америчку сорту треба да садимо на коме земљишту, и како треба да подижемо нове винограде па да нам и дуго трају и обилато рађају. Треба само да се паметно користимо њиховим и својим искуством, па ћемо, ако будемо устаоци, ускоро моћи обновити винограде, тако, како ће нам они уложени труд обилатије награђивати но стари наши виногради.

Да више не може бити ни говора о подизању трајних винограда сађењем домаће лозе на стари начин и на старим положајима, многи су се и од нас већ уверили тиме, што су или сами лично садили домаћу лозу, која им је у трећој или најдаље четвртој години опет гинула, или су посматрали садове својих комшија, који су такође већ у четвртој години пропадали.

Да ћемо у виноградима подигнутим на америчкој подлози, имати исто онако грожђе као и пре, и да ћемо од тога грожђа добивати и исто онакво вино као и из старих винограда, могли су се досада многи уверити и сами једући грожђе из нових винограда подигнутих на америчкој подлози и пробајући вино добивено од тога грожђа, с тога је држимо, излишно то и на овоме месту доказивати. Довољно је само да напоменемо, да ћемо добити онако грожђе каквом сортом окалемимо америчку подлогу и да ћемо добити вино које одговара оној сорти домаће лозе која је употребљена за калеме.

Али, како подизање и неговање винограда на америчкој подлози захтева и више рада и више новчаних средстава, но што су захтевали виногради подизани домаћом лозом, на стари начин, треба тражити начин којим би се што пре могло доћи до могућности: да се сви, неопходно потребни послови, при подизању и неговању нових винограда, справљању и неговању вина, извршују онако како треба и како ће нам се што обилатије и што пре наградити труд и трошак. Ради тога, ставили смо себи у задатак да у овоме напису прво укратко изложимо нашим виноградарима главне тешкоће које ће имати да савлађују при подизању првих винограда, а затим, да им укажемо и пут којим, по нашем мишљењу, треба поћи па да се те тешкоће што лакше савладају и да се до циља што пре дође.

*

Ако смо ради да нам виноград, подигнут на америчкој подлози добро успева, обилато рађа и дуго траје, морамо, пре свега знати какво нам је земљиште по своме хемијскоме саставу, а нарочито колико има у себи кречњака. јер од тога зависи коју ћемо врсту америчке лозе употребити за подлогу и највећи део винограда подигнутих америчком лозом пропадао је због сувише кречнога земљишта. Земљиште одређено за виноград, морамо добро и дубоко прекопати (прериљати), најмање 60 - 70 сантиметара у дубину, мерено у срасломе нераскопаноме земљишту, јер један од најважнијих услова за добро напредовање америчке лозе, јесте и дубоко прекопано — растресено — земљиште, и св ки онај, који мисли да нешто уштеди на овоме послу плићим прекопавањем, љуто ће се доцније кајати.

Усвојимо ли подизање винограда зеленим калемљењем,*) онда засађену и примљену америчку лозу морамо у другој години каламити, и калеме преко целога лета пажљиво неговати. Који се виноградар реши да подиже виноград зрелом већ примљеном и ожиљеном калемљеном лозом, тај ће морати америчку лозу оставити годину дана у прпоришту, да се ожили, па ће тек друге године из руке окалемити и тако окалемљену или ће садити на њено стално место, или ће још једну годину оставити у прпоришту да калеми срасту са подлогом. Тек треће године моћи ће добро срасле калеме засадити на сталноме месту.**) За сада је тешко набављати веће количине каламљене и ожиљене лозе, а још и за дужи низ година неће се моћи добивати у потребним количинама, јер је државним расадницима америчких лоза главни задатак да производе што више америчких резница, с тога ће већина виноградара морати сами калемити, што је, с народно-економског гледишта, и боље.

Поред осталих послова, који су нам били непознати пр ђе, при подизању винограда домаћом лозом и неговању истих по староме начину, морамо их данас бранити и од пероноспоре, прскајући лозу најмање два пута преко лета, тако званом бордовском чорбом, а морамо мислити и на то, да ће, можда у скорој будућности бити потребно да винову лозу бранимо и од других могућих болести од којих у другим државама већ пати.

За каламљење америчке подлоге треба изабрати мало али одабраних домаћих сорти, које у једно и исто време сазревају. Бербу треба на време и у исто доба вршити у свима виноградима једне околине. Гр жђе треба помоћу справа гњечити и цедити, а ширу и вино треба држати у чистим судовима и подесним подрумима, ако смо ради да нам производ буде добар и да добије трговинску вредност и глас.

Из овога само, што смо горе укратко изложили, излази да при подизању нових винограда треба савлађивати многоврсне и знатне тешкоће, и, како је јасно, да је појединачна снага и многих имућнијих, а камо ли сиротнијих виноградара, недовољна за успешно савлађивање тих тешкоћа, не остаје нам ништа друго но да напустимо досадањи начин обнављања наших винограда, при коме је сваки за себе, без обзира на свога суседа, у непосредној близини свога дома, садио нов виноград, па да удруженим снагама приступимо томе послу, јер ако то не учинимо што пре, већ продужимо као и до сада, дуго ће мо још чекати да су чувена наша виноградска брда — положаји — озелене виновом лозом.

Да би, дакле, са изгледом на што сигурнији успех могли приступити подизању винограда америчком подлогом, треба сви виноградари једне општине једнога села или бар они који су имали винограде на једноме брду — положају — да се што пре удруже те да једновремено и заједнички приступе засађивању својих виноградских земљишта америчком лозом.

Удружени виноградари једне општине или једнога села могу млого лакше набавити потребну радну снагу или новчана средства којима ће плаћати раднике за припремање земљишта (поравњавање и риљање); лакше ће набавити америчку лозу, лакше ће се научити калемљењу и неговању каламљене лозе, а лакше ће и спремити или набављати потребне им количине калемљене лозе.

Груписани виногради моћи ће се много боље и много јефтиније чувати од штета о заједничком трошку, а неће морати сваки појединац свој виноград ограђивати, као што сада чини. За читаву једну општину, село или брдо (п ложај) може се много лакше и јефтиније подићи добар заједнички матичњак-америчке лозе, но ако га сваки за себе буде подизао. Ако се за подизање винограда усвоји каламљење резница зреле лозе или прпорака, много је боље и јефтиније да се тај посао врши на једноме заједничкоме месту, а лакше је наћи и подесно земљиште — поред потока или у близини каквога извора — за заједничко неговање калемова, то јест за прпориште.

По неки виноградар, а можда и више њих, имаће може бити мањи виноград — бар у почетку — те му неће ићи у рачун да сам набавља прскалицу за прскање лозе ради сузбијања пероноспоре, а ако се више њих удруже, моћи ће заједничким средствима лакше и неосетније набавити потребне справе и остале потребе за прскање, и онда ће се уложени новац и труд око тога посла и њима исплаћивати. Поред овога што смо напоменули, заједничко набављање прскалица и материјала за прскање, с економског гледишта боље је и с тога, што се прскалице неупотребљавају преко целе године већ само неколико пута годишње по неколико дана, и кад сваки за себе навави прскалицу она ће му после свршеног посла лежати неупотребљена, а у њу је уложен приличан капитал, а кад је заједничка, она ће при свакому прскању бити дуже у раду и тиме ће се корисније употребити. Једном заједничком прскалицом могу се лако, за неколико дана, попрскати виногради на једном положају — брду, и при набавкама ових справа треба водити рачуна о томе: да је целисходније набавити по једну прскалицу за сваки положај или брдо јер ће се тада лакше моћи извршити потребно прскање на време, но ако се једном буду прскали виногради више брда, нарочито ако су ова раздалеко.

За појединца, кад му виноград стигне на род, биће, нарочито сада, теже да набави потребне справе за мућање и цеђење грожђа, а удружен с другима моћи ће то лакше учинити. И онда, поред тога, што ће добити бољи — чистији производ, добиће од исте количине грожђа и више вина, за које, кад га буде продавао добиће увек бољу цену.

Многи подруми — пивнице, у виноградским крајевима, у којима су виногради сасвим пропали од филоксере порушени су досада или сасвим, или се находе у таквоме стању, да се не могу корисно употребити. Многи је виноградар досада и своје судове распродао, можда и у бесцење, а за чување и неговање вина и одржавање његове доброте, неопходно су потребни добри и чисти судови и добри подруми. Појединцу, нарочито сада, када му је материјално стање знатно опало, није могуће набавити ни потребне судове, нити је у стању да подигне нов подрум, међутим, удруженим средствима могу се много лакше набавити већи судови и саградити подеснији и већи подруми, и тек ће за то требати сразмерно мање и новаца и мање рада, но кад би сваки појединац за себе набављао судове и подизао подруме, кад би и био у могућности да то чини.

Прављењем вина заједничким справама и чувањем у заједничким судовима и подрумима, добиће се веће количине једнообразнога вина, које је тек као такво прави трговински артикал, и тада ће пре и по бољу цену моћи продавати.

Ми, дакле, саветујемо; да се виноградари, који имају виноградска земљишта на једноме брду — положају, у једноме селу, или највише у атару једне општине, удруже, те да заједничким силама и средствима отпочну што пре једно времено подизање нових винограда на америчкој подлози а на старим виноградским положајима.

Скупљени у једноме уређеноме удружењу лакше ће доћи до потребних новчаних средства и путем кредита.

Да би удружења, каква ми овде светујемо, могла што лакше долазити и до потребних новчаних средства, без којих се не може извршити корисно обнављање винограда, требало би, или поред њих основати земљорадничке задруге, или виноградска удружења створити на истим основама на којима почивају и земљорадничке задруге.

Из досадањега види се, да ми препоручујемо удруживање виноградара највише из једне општине, и да то чинимо, поред разлога које смо раније у примедби напоменули, руководи нас још и то, што, по нашем мишљењу, а са погледом на материјално стање већине наших виноградара, сваки члан удружења треба, по могућству сам са својим укућанима да припреми земљиште за засађивање, сам да засади, калеми и примљену лозу негује, па кад му виноград стигне на род, да га сам и бере. А да би ово могло бити, треба чланови удружења да удесе обнављање својих винограда према властима средскима и радној снази, јер, по нашем нахођењу, нити би било корисно нити је могуће, да један виноградар све своје земљиште једне године засади. Корисније ће бити да се тај посао подели у неколико узахтопних година, јер ће се тада лакше моћи доћи и до потребне америчке лозе и до питоме за калеме. При обнављању винограда, треба наши виноградари да имају увек на уму: да ће од винограда подигнутих на америчкој подлози имати праву корист само тада, кад их буду подизали и неговали као што треба, дакле кад буду засадили само онолико лозе, колико могу својом радном снагом засадити и обрађивати како ваља.

Према свему што смо довде укратко изложили, циљ виноградских удружења каква би по нашем нахођењу, требало што пре основати у интересу бржег и што кориснијег обнављања нашег винодеља био би:

1.) Да се виноградари једне општине, једнога села или једнога положаја — брда, обвежу да једновремено приступе засађивању виноградског земљишта америчком лозом;

2.) Да се обвежу, да по могућству прво отпочну засађивати виноградска земљишта на једноме положају — брду, па тек, кад ту буду виногради подигрути, да пређу на друге положаје и т. д., што је потребно ради лакшег чувања винограда од штеточиња;

3.) Да заједнички набављају америчку лозу за подлогу, калем границе, алате и справе за подизање и ограђивање винограда, справе и средства за сузбијање пероноспоре и других могућих болести винове лозе, потребне справе за мућање и цеђење грожђа, судове за ширу и вино и да подижу заједничке подруме за чување и неговање вина;

4.) Да одреде или набаве подесна земљишта за подизање заједничких матичњака америчке лозе и прпоришта за подлогу или за каламљену лозу, ако се усвоји подизање винограда зрелим калемљењем резница или прпорака;

5.) Да подигну заједничке задруге за зрело калемљење лозе;

6.) Да се заједнички брину о чувању винограда од потрица, будући се постојећи закон о чувању пољских имања или никако или рђаво примењује, и

7.) Да вино заједнички продају. П. К.

*) Сиромашнијим виноградарима, који подижу мање винограде а нерасполажу довољним новчаним срествима, ми препоручујемо овај начин, јер ће сопственом радном снагом и са најмање новца, најбрже подићи виноград.

** Онима, који хоће да подижу веће винограде а располажу јачим новчаним средствима и већом радном снагом, ми би пр поручили овај начин о подизању винограда, с том напоменом: да не треба да одбаце зелено каламљење сасвим, јер им оно може учинити врло велике услуге, као допуна зреломе калемљењу. Никоме, пак, неби саветовали да подиже виноград зрелим калемљењем на сталноме месту, јер је то вајспорији, најтежи и најнесигурнији, начин за добивање једнообразнога винограда.

Вести.

Српски дуван у Немачкој. Позната је ствар да немачки двор троши и пуши искључиво српски дуван, који наручује непосредно код управе државног монопола дувана у Београду. Мало по мало па је српски дуван, који се цени као најбољи у Европи, стекао у Берлину и Немачкој толико потрошача, да је управа монопола уступила берлинском банкиру Кану за десет година искључиву продају српског дувана у Немачкој. Кан се обвезао да ће сваке године продати за 200.000 динара српског дувана и цигарета, да мора дуван продавати по цени, по којој се продаје у Србији, али за то добије 55% шконта.

Крава и лан. Под тим насловом, „Дервенија“ доноси из пера П. Падучева, на уводном месту, једно врло лепо и за пољопривреднике корисно саопштење из сопствене његове праксе Вредно је, да у главном то саопштење дође и до српских читалаца. Он се жали, како су му краве, и ако на доброј храни: ливадском сену, мекињама ражним и овсаној јарми, ипак слабо млечне б ле, све дотле, док им случајно није почео давати дрожђу од ланеног семена, из којег је уље већ био исциједио. Чим су краве у храни почеле добијати ланеног семена (дрожде) постале су млечније, дајући два пут више млека, него на другој, иначе јакој храни. Шта значи и колико вреди зими добијати више млека — познато је сваком пољопривреднику! Али да би се он уверио: да није то само случај, престане кравама давати дрожђу ланеног семена и млечност њихова опет сиђе на стару меру! За тим отпочне опет давати дрожђу, и оне опет отпочну давати два пут више млека. Он, вели, сад краве храни дрождом ланепог семена уз иначе слабију храну; и хвали се, како су му краве и млечније и пуније. Услед повећане производње лана у нас, нарочито како ће се она све већма проширивати, и ми ћемо имати ланеног семена одвише. Не би се погрешило, кад би се то семе, пошто се из њега исцеди уље, давало кравама музарама уз другу храну.

Званичне забелешке будимпештанске берзе

17. (29.) марта 1898.

Пшеница банатска, стара, каквоћа по хектолитру од 75 до 81, цена од 100 килограма од — ф. — н. до — ф. — нов.; потиска стара, каквоћа по хектолитру од 75 до 81 цена од 100 килограма од — ф. н. до — ф. —н.; нова од 12 ф. 60 н. до 13 ф. 80 н. пештанска, стара, каквоћа по хект. од 75 до 81, цена од 100 килгр. од — ф. — н. до — ф. —нов. нова од 12 ф. 55 н. до 13 ф. 35 н.; бачка, стара квк. по хкл. од 75 до 81, цена од 100 кгр. од — ф. — н до — ф. — н. нова од — ф. — н. до — ф. — н.

Раж, нова, прве врсте, каквоћа по хектолитру од 70 до 72, цена од 100 кгр. од 8 ф. 85 н. до 8 ф. 90 н.: друге врсте, каквоћа по хектолитру од 70 од 72 цена од 100 кгр. од 8 ф. 80 н. до 8 ф. 85 нов.

Јечам, нови, за пиву, каквоћа по хкл. од 60 до 62. цена од 100 кгр. од 6 ф. 60 н. до 6 фор. 90 нов.; за пециво, квк. по хл. од 62 до 64, цена 7 фор. — н. до 9 ф. 50 н.; за пиваре, каквоћа по хектолитру од 64 до 66, нова 8 ф. — н. до 9 ф. 50 н.

Зобнова, каквоћа по хектолитру од 39 до 41 цена од 100 кгр. од 6 ф. 85 н. до 7 ф. 15 нов.

Кукуруз стари, банатски, квк. по хл. од — до —, цена од 100 кгр. од 5 ф. 40 н. до 5 фор. 50 н. остали, каквоћа по хкл. од — до —, цена од 5 ф. 35 н. до 5 ф. 40 н

Репица, каквоћа по хектолитру од — до —, цена од 100 кгр. од — ф. - н. до — ф. н.

Проја, каквоћа по хектолитру од — до —, цена од 100 кгр. од 4 ф. 70 н. до 5 ф. — н.

Маст, 100 кгр. 59 ф. — н. до 60 ф. — н.

Сланина, 100 кгр. 52 ф. — н.; сушена 52 ф. 50 н.

Шљиве, босанске 100 кгр. од 11 фр. 50 н. до 17 фор. — н.; славонске 100 кгр. — ф. — н. до — ф.

За пренос робе на лађама плаћа се до Будимпеште од 100 килограма по Дунаву: од Панчева од 22 нов. до 23 нов. од Новог Сада од 19 нов. до 21 н. од Бездана од 13 н. до 14 н; по Тиси: од Сегедина од 23 н. до 24 н. од Сенте од 22 н. до 23 н. од Титела од 20 н. до 21 н.; по Сави: од Митровице од — н. до — н.; по Бегеју: од Темишвара од 32 н. до 38 н. од Вел. Бечкерека од 23 н. до 24 нов.

*

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи

од 17. (29) марта 1898.

Дукати	5 ф. 70 н.
Наполеондори (20 франака)	9 ф. 51 н.
Угарска златна рента	121 ф. 50 н.
Угарска круска рента	99 ф. 40 н.
Аустријска златна рента	102 ф. — н.
Немачке државне марке (од 100 мар.) .	58 ф. 70 н.

Преглед трговине у прошлој недељи.

Петролеј: фијуманско-амерички петролеј 21 ф. 50 н. фијуманско-руски петролеј 17 ф. 50 н, салонски, оршавски петролеј 16 ф. — н., кроншатски петролеј 14 ф. 50 н., све од 100 кил. нето са 20 проц. таре са бурадима, царина се узима у Будимпешти; угарски петролеј са три крста 18 ф. — н., са два крста — ф. — н. нето од 100 кил., нето тара инклузиве Барел аб Будимпешта.

Шећер: Прва врста 37 ф. — н., шећер на коцке 38 ф. — н., лошији 36 ф. — н. франко у Будимпешти. Све од 100 кил.

Вуна: летња 67—80 ф., боља роба 91—93 ф., зимска 100—107 ф., бела летња 108—114 ф., лошија бачка 100—101 ф., бачка без мане 100—102 ф., цигаја 90—96 фор. Све од 100 клгр.

Трговина.

НОВИ САД, 19. марта. Пшеница прве квалитете фор. 12·20—— н. Пшеница средња 12 фор. — н. до — н. Пшеница лакша роба фор. 11·80—90 Наполица ф. 10·50—11. Јечам фор. 6·10—— нов. Зоб 6 ф. 20—30 н. — Кукуруз у зрну 4 ф. 80—90 н. до — ф. — н. Маст 64 ф Сланина сува 64 ф. дебета паљена 64 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки 50—52 нов.
„ средњи . . 47—48 нов.
„ лаки . . . 44—46 нов.
Све од 1 килограма.
Теоци . 20—24 нов. по клгр.
Јагњци 5—12 фор. по пару.
Овци . ——— фор. по пару.

*

Стање воде под Новим Садом.

18. марта било је . . . . . 3·35 мет.
19. марта било је . . . . . 3·45 мет

*

Брашно, 22. марта по нов. кал. Фино брашно: Нумера 0 — 19 ф. 60 н.; — 1. — 19 ф. 20 н. 2. — 18 ф. 80.; 3. — 18 ф. 20 н.; брашно за лебац: Нумера 4. — 17 ф. 80 н.; 5. — 17 ф. 40 н. — 6. 17 ф. — н.; — 6а. 16 фор. — н.; — 7. 15 ф — ч. брашно несејано: I. — 14 фор. 20 н.; II. — 13 ф. 60 н. мекиње: 4 ф. 60 н.; грис прве и друге врсте, 20 фор. — н.; треће врсте: 19 ф. 60 н. Све од 100 килограма. Цене су парног млина Валтазара Фајта у Новом Саду.

*

БЕЧ, 28. марта п. римском 1898. (Извештај воловског вашара М. Јосифовића, комисијона радња у Бечу Ст. Маркс).

Пријављено је било свега 4415 ком. т. ј. 3166 мађарског, 523 галичког и 726 немачког соја.

Ма да је догон мањи био, ипак је тражња само за боље врсте нешто живља била.

Продавало се за 100 килограма живе тежине: мађарски од ф. 25 34, прима до фр. 38.— галички од фор. 26—34, прима до 37·50, немачки од 28—36, прима ф., 41·—

Слабије врсте, бикови и краве од ф. 20—31.

*

БЕЧ, 29. марта по рим. (Извештај са свињског вашара од М. Јосифовића, комисијона радња у Бечу, Ст. Маркс).

Пријављено је било свега 8276 ком. а смештено за продају 4201 назимади и 3728 тешких свиња мађарског соја.

Усљед мањег довоза била је тражња нешто живља.

Продавало се:

Прима роба од 53—54 новчића
Средња „ „ 50—52 „
Лака „ „ 46—49 „
Назимад „ „ 34—44 „
на килограм живе тежине без потрошарине.

*

БЕЧ, 29. марта п. р. (Оригинални извештај са марвеног вашара на св. Марксу од фирме Т. Бајић и Ђ. Остојић.) На данашњем вашару било је пријављено 8276 к., дошло је 4201 ком. млађе врсте, 3728 комада угојених мађ. соја —. Свега 7929 комада дотерано.

Трговина је била живља.

Продало се:

Прима роба 53—54 н. изнимно 55 н.
Средња „ 50—51 н.
Сремска „ 50—51 н.
Назимад „ 36—42 н.
Цена је сланини 54—— ф.
„ „ масти 55—— ф. Све од 100 кгр.

Вашар рогате марве.

На јучерашњем вашару рогате марве беше дотерано свега 4415 комада, од којих беше 3583 угојених и 832 ком. мршавих.

Трговина је била живља.

Немачке прима	— — —	41—42 нов.
Слабије	— — — — —	37—38 „
Мађарске прима	— — —	37—— „
Средње	— — — — —	28—30 „
Бикови немачки прима	—	30—31 „
Бикови немачки слабији	—	25—28 „

од 100 килограма живо мерено, изузимајући потрошарину.

ПРИПОСЛАНО.*)

Славно уредништво!

У интересу јавне ствари молимо следећу изјаву, коју смо долеподписани одборници управе трговачке болнице свом председнику гос. Ђоки М. Поповићу из седнице држане 19. марта 1898 писмено доставили.

Господину Ђоки М. Поповићу
председнику трговачке болнице у Новом Саду.

ИЗЈАВА.

Ми долепотписани, изјављујемо залажући нашу поштену реч да је она белешка „Budapesti Hirlapa“ од 2—14. марта о. г. неистинита и да ни од једног долеподписаног нити је колпортирана, а тако исто, да ни један од нас никоме наложио није, да оне у потврдном табаку наших позивница од 11. о м. означене речи господ. председника Ђоке М. Поповића на ма који начин интерпретиране буду и тако свако сумњичење одбијамо, које би се нама долеподписанима приписивало или подметнути хтело.

Ми позивамо односно молимо нашег госп председника, да се у једној седници отворено изјасни, кога управнога члана он сумњичи, како би се ради репутације самога завода још даље поступити могло

Нови Сад 19. марта 1898.

Андрија Жарковић с. р.	Пера Дамјановић с. р.
Јосиф Лудвиг с р.	Рудолф Шустер с. р.
Деже Вертхајм с. р.	Јаков Вигенфелд с. р.
Леополд Попер с. р.	Јосиф Паквор с. р.
Јосиф Ђ. Кон с. р.	Димитр. Павловић с. р.
Арнолд Гутман с. р.	Душан Арновљевић с. р.
Франц Клес с. р.	Карло Цубер с. р.

Лазар Пантић с. р.

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво ни у ком погледу. У)

Бр. 76. — 1898.

Славном уредништву „Заставе“
Нови Сад.

Дописе који је ваш штовани лист бр 34 од 4. (16.) марта о. г под А. П. донео у коме писац чланове управног одбора Болнице трговачке омладине окривљује, не одговара истини, јер што се немачког језика тиче, исти се води са обзиром на интернационални карактер који ова задруга носи и који локалним околностима одговара.

А што се закључни рачуни и годишњи извештај није у три језика штампао, налази свога основа у закључцима управе, која је из штедње и са обзиром што сваки члан немачки читати зна, — тако наредила.

Напослетку упућујемо на наше позивнице по којима сваки члан себе уверити може да се горње тврђење — као да је срп. језик треће стране удостојен — само опровргава.

На све остало не одговарамо с тога, пошто нисмо за полемику

Из управне седнице држане 13 (25.) марта 1898. год

Управни одбор
Болнице трговачке омладине
у Новом Саду

ОТВОРЕНО ПИСМО
часном господину Миливоју Св. Милошевићу
пароху
ОРОСЛАМОШ.

Од неколико дана овамо, почелисте ви да купите неке потписе у нашем месту, а све за леђа овдашње општинске управе,

Нашто вам ти потписи?

Говори се, да те потписе иштете јер вам је г. Епископ рекао, да ће те моћи остати овде за пароха ако скупите 150 потписа.

Господине!

Када сте ви искали Шидску парохију, нисте звали ни питали народ. Сад, ако не ће те да идете подајте оставку па мирна Босна! Зашто узбуњујете тај свет? Никоме на свету није требала народна потпора, да даде оставку на какво место. па не треба ни вами.

Али, ако је иза овога вашега посла, што друго за леђи. онда вам отворено велимо, да вам упалити неће: Ми нећемо овде да износимо, што сте ви све радили за време вашега свештениковања овде. — Нећемо да вам откривамо записник општински, — али, ако устреба биће и то!

Ми вас нисмо терали — јер вас отерати неможемо — али вас и не задржавамо.

А ако се ви старате, шта ће овдашњи народ после вас, онда вам велимо:

„Путуј оче игумане, за манастир се нестарај!“

У Оросламошу 18 (30.) марта 1898. год.

Дана Месдергиш с. р. председник црк. општине Средоје Микић с. р. члан црк, одбора. Сима Пећан с. р. члан црк. одбора. Јоца Јовичин с. р. I. тутор. Глиша Бабић с. р. II. тутор. Сљедују још 40. потписа

✝

Јавна захвалност.

Сматрам за своју дужност, да захвалим свима онима, који су учествовали при укопу нашег незаборављеног доброг оца и деде

Михајила Стефановића,
пароха ст. керског.

Нарочита пак хвала нека је пречасном господину Милану Ћирићу, окружном проти новосадском; даље свештеницима г. г. Љубомиру Каћанском, пароху кулпинском, Ђури Страјићу, пароху сентомашком, Милану Стоји, шовском, Александру Тошићу, пароху парашком, Милошу Григоријевићу, администратору парохије д. сентиванске, Душану Марковићу пароху врбашком, ђакону Вељи Миросављевићу, конзисторијалном бележнику и Сивачком, ђакону сентомашком.

Исто тако и крена и лепа хвала нека је г. г. учитељима: Милану Стефановићу и Гаври Грбићу из Ст. Врбаса, Кости Пешићу из Ст. Шова, Милану Грујићу, из Кулпина, као и месном учитељу Аркадији Павловићу.

Не мања хвала нека је изречена и свима другима, који на укоп дођоше, тужну ову свечаност увеличаше и нашу тугу донекле ублажише.

У Ст. Врбасу, 16. (28.) марта 1898. г.

У име ожалошћене породице:
Јован Стефановић
120 трговац.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Усљед отписа високог кр. домобранског министарства бр. 14634./IV. 1898. из добр. војничке и грађанске закладе Јована и Терезије Остоић рођ Зозук на получење једног закладног стипендиског места почетком идуће 1898/9. школске године у војничкој академији Бечког Новог Места. у бечкој техничкој академији (bécs-ujhelji Theresia féle vagy a bécsi müszaki akadémia) или у речкој мрнарској академији (fiumei haditengerészeti akademia овим се расписује стечај.

Проситељи дужни су у молбеници означити у коју од наведени војнички академија мисле ступити за редовног слушаоца. Да ли још коју стипендију уживају. Од стране дотичне власти истављеном сведочбом имају засведочити, да ли су им родитељи грађани Аустро-Угарске монархије, сведочбу сталног пребивања, и којој општини припада, (községi illetöség).

Правилом прописане године и то за оне који мисле у I. разред војничке академије ступити да су 17 година навршили а 20 нису прешли, а који мисле у I. разред речке мрнарске академије ступити да су 14 година навршили а 16 нису прешли, своје године дужни су засведочити са крштеним писмом, и са породичним исказом, у коме и број чланова треба да је означен

Стање заравља и развитак телесни засведочити се има сведочбом истављеном од ц. и кр. активног војничког или домобранског лечника, у којој сведочби има се и то доказати да ли су накаламљене богиње, даље да ли је вид добар, а висина тела и ширина прсију са бројевима треба тачно да је означена.

Који желе ступити у I. разред војничке академије дужни су прикључити сведочбу да су свршили више реалне или гимназиалне школе, или да ове године свршавају, а који пак мисле у I разред речке мрнарске академије ступити, дужни су засведочити да су доњне разреде реалке или гимназије свршили.

Родитељи или старатељи дужни су себе обвезати да ће годишње у име школарине 14 ф. а у име остали школски потреба 6 ф почетком школске године плаћати, тако исто и да ће годишњи трошак они сносити.

Проситељи мораће пријемни испит положити и од успеха испита зависиће да ли се примају за питомца.

У смислу основног писма војничке закладе стипендију ову која годишње 800 ф. износи, поред прописани захтева могу искати и получити само Срби православне вероисповести, а првенство имају у првом реду суботички сродници са завештатељима, у другом реду сродници ван Суботице, у трећем реду суботички синови, а напослетку Срби православне вероисповести ма из ког краја Аустро-Угарске монархије. Сродство са завештатељима треба са правоваљаном сведочбом засведочити.

Који желе ово стипендиско место получити нека своје са наведеним сведочбама добро снабдевене молбенице најдуже до 15. (27.) априла текуће 1898. године потписаноме у Суботицу послати не пропусте.

У Суботици 1. (13.) марта 1898

Стеван Манојловић
107 3—3 управитељ добр. Остоићеве закладе.

ВЕЛИКУ ИЗ 6 ОДЕЛЕЊА
РУЧНУ ЛЕДЕНИЦУ
(Eiskasten)
у добром стању, по угодној цени продаје **Саса Петровић** ћурчијска улица бр. 30. у Новом Саду. 123 1—1

ГВОЖЂА, ШПЕЦЕРАЈА И ПАМУКА
ТРГОВИНА
КОСТЕ МИХАЈЛОВИЋА
У ЖАБЉУ
потребује одма једног од најмлађи помоћника и шегрта. 121 1—1

ГВОЖЂАРСКА И ШПЕЦЕРАЈСКА РАДЊА
СИМЕ ШИЈАЧИЋА
У СЕНТОМАШУ
потребује једног шегрта из добре куће ступање одма. 119 1—1

Сведоџба,

која се господару **Милану Т. Јовановићу,** подузетнику из Новог Сада, издаје од стране овомесне црквене управе преко оправљене цркве и покривања торња бакром.

Горе наведени подузетник је исти посао на наше падпуно задовољство извео и то не с мо добро него и врло укусно а уз врло умерену цену; с плаћањем нам је и преко уговора на сусрет изашао тако, да га свакој српско-православној црквеној општини, која у тој струци подузетника требала буде, најбоље препоручити смемо и можемо.

Ова је сведоџба издата по закључку одборске седнице, одржане у **Стејановци,** 12 (24) фебруара 1898.

(М. П.) Богдан Дејановић с. р. адм. парохије, Стеван Николајевић с. р. председник, Алекса Нинковић с. р. потпредседник, Ненад Лукић с. р. тутор, Павле Лазић с р. перовођа, Јован Ђуричић с. р. одборник, Филип Вуковић с р. одборник и Арсеније Зељаић одборник кроз перовођу Павла Лазића.

114 1—1

Бр. $\frac{251}{\text{ц. о.}}$ 897.

Сведоџба.

Овим се од стране Велико-бечкеречке српске православне црквене општине издаје сведоџба г. **Милану Т. Јовановићу,** казанџији из Новог Сада, с тиме, да је исти предузетну радњу око обнове и покривања торња бакром на овомесном светоуспенском храму на општ и потпуно задовољство потписане општине израдио, те се след тога свима општинама, које би такову радњу предузети хтеле, г. **Милан Т. Јовановић** најтоплије препоручује. Из седнице срп. правосл-црквеног одбора, држане у В. Бечкереку, 14 (26) децембра 1897. год.

(М. П.) **Др. Петровић.** с. р.
115 1—1 председник општине.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
КОСТЕ МАТИЋА
У ИРИГУ 122 1—3
потребује два добра помоћника.

Долепотписани рад сам моју
ГОСТИОНИЦУ
„КОД МЕДВЕДА“ У ЗЕМУНУ
уз повољне услове издати.
118 2—3 **Наум Л. Николић.**

А. МАТИЋ и ДРУГ
У БУДИМПЕШТИ
ПРЕПОРУЧУЈУ СВОЈУ
КЊИГОВЕЗНИЦУ
С
ШПАРТАОНИЦОМ
(Rastrir-Anstalt)
свакој **банци, штедионици, новчаним заводима, општинама и фундацијама.**

Обраћају велику пажњу на **израду и увез главних књига** и других протокола по новој енглеској системи као и на **шпартање** истих.

Примају сваки посао што у ову струку спада као и **израду трговачких књига** сваке врсте.

Као једина српска радња од ове струке, надају се многобројним наручбинама и јамче за солидност израде као и умереност цене.

Будимпешта IV. Ujvilág utcza, број 6.
90 9—30

ПРИПОЗНАТО
МАУТНЕРОВО
СЕМЕЊЕ ЗА ПОВРЋЕ И ЦВЕЋЕ
у затвореним кесицама, са законом заштићеном марком
медвед као знак заштитне марке
Иста је и судски оверовљена. Семења се могу добити у свим већим **шпецерајима и гвожђарницама.**

Само за оне кесице, које су затворене са знаком медведа, и именом Mauthner обележене, као што нам ова слика показује, прима одговорност и пружа гаранцију за семења да су фришка и права, тврдка

Edmund Mauthner
у Будимпешти, Андрашијева ул. бр. 23.
125 1—5

Одговорни уредник Константин Брадваровић.

Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.